

Stappenplan optimalisering ouderbetrokkenheid in de Voor- en Vroegschoolse Educatie

Frederik Smit | Geert Driessen | Cees de Wit

Expertisecentrum
Ouders, school en buurt

Stappenplan optimalisering ouderbetrokkenheid in de Voor- en Vroegschoolse Educatie.
Frederik Smit, Geert Driessen & Cees de Wit. Nijmegen: ITS.

www.expertisecentrumouders.nl

Projectnummer: 34000396
Opdrachtgever: Ministerie van OCW

© 2009 ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, en evenmin in een retrieval systeem worden opgeslagen, zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van het ITS van de Radboud Universiteit Nijmegen.

No part of this book/publication may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means without written permission from the publisher.

Voorwoord

Op verzoek van het ministerie van OCW heeft het Expertisecentrum, Ouders, school en buurt, verbonden aan het ITS, Radboud Universiteit Nijmegen, een Stappenplan optimalisering ouderbetrokkenheid in de Voor- en Vroegschoolse Educatie uitgewerkt.

VVE-instellingen en ouders kunnen samenwerken om optimale omstandigheden te creëren voor de ontwikkeling van peuters en kleuters, thuis en in het kinderdagverblijf, de peuterspeelzaal en de kleutergroep van de basisschool.

Sommige ouders en beroepskrachten vinden het soms lastig vorm te geven aan ouderbetrokkenheid en –participatie. Ze beschikken niet over de vereiste attitude, kennis of vaardigheden om te participeren, dan wel in goed samenspel een rol te spelen in het stimuleren en begeleiden van kinderen.

Vanuit de thuissituatie kan er een positief effect uitgaan op de ontwikkeling en het leren van jonge kinderen. Ouders kunnen een thuissfeer creëren die de ontwikkeling van hun kind stimuleert. Te denken valt aan het voorlezen en samen spelen. Het is voor ouders minstens zo belangrijk te weten wat hun kind in een VVE-instelling doet en hoe zij hun kind thuis het beste kunnen ondersteunen. Omgekeerd is het voor beroepskrachten ook relevant om te weten hoe het kind thuis functioneert en wat ouders met het kind ondernemen. Beroepskrachten kunnen ouders tijdens inloopochtenden en informatieavonden zelf laten ervaren wat hun kind meemaakt in zijn of haar ontwikkeling. Met deze informatie kan een ouder beter aansluiten bij de ontwikkelingswereld van het kind. Het is van belang dat de VVE-instelling en ouders met elkaar afspraken maken over een zo optimaal mogelijke samenwerking.

Ouders en leidsters¹ kunnen van mening verschillen over de mate waarin zij bepaald gedrag juist wel of niet accepteren en stimuleren. Sterke verschillen in opvattingen tussen ouders en de instelling kunnen leiden tot onbegrip over de interpretatie van gedrag. Bekend is dat sommige ouders soms grote moeite hebben om opvoedingsondersteuning te bieden. En het valt niet altijd mee om (on)opvallend gedrag van een kind op een constructieve manier ter sprake te brengen bij de eigen ouders. Ouders kunnen bepaalde gedragingen van hun kroost ontkennen, bagatelliseren of bestrijden. Soms hebben ze er trouwens ook gewoon weinig zicht op. Nog afgezien van het feit dat kinderen zich in uiteenlopende sociale situaties ook heel verschillend kunnen gedragen. Dat kan tot gevolg hebben dat ouders bij hun kind gedrag zien dat de leidsters niet zien of over het hoofd zien. De vraag is dan hoe de leidsters en ouders tot een vruchtbare uitwisseling en samenwerking kunnen komen.

Partnerschap vraagt dat je elkaar ziet en hoort en op elkaar reageert. En ook dat je elkaar respecteert. En dat je toch toenadering zoekt als je het niet helemaal eens bent met de opvattingen van de ander. Dat vraagt een investering van beide kanten. Je doet dat allemaal in het belang van het kind en vanuit het besef dat je samen meer kunt dan alleen.

---

¹ Deze brochure is bestemd voor professionals in de VVE, te weten kinderdagverblijven, peuterspeelzalen en de voorscholen van de basisschool. Voor de leesbaarheid gebruiken we in deze brochure de aanduidingen ‘leidster’ en ‘instelling’.

Het onderhavige Stappenplan is bedoeld als inspiratie- en leerbron voor professionals in de Voor- en Vroegschoolse Educatie. Het biedt handvatten voor het omgaan met vormen van ouderbetrokkenheid. Een duidelijke route kan hierbij een steun in de rug zijn.²

Het protocol is opgesteld door dr. Frederik Smit, dr. Geert Driessen (ITS) en drs. Cees de Wit (KPC Groep). Zij zijn op een constructieve wijze begeleid door Peter Winia, Afdeling Onderwijs en Opbrengsten, Directie Primair Onderwijs, Ministerie van OCW.

ITS, Radboud Universiteit Nijmegen

dr. Jeroen Winkels
directeur

---

2 Dit protocol is mede gebaseerd op het ITS-rapport 'VVE en ouders. Ouderbetrokkenheid en –participatie in de Voor- en Vroegschoolse Educatie'.

Partnerschap ouders en instelling

Het gemeenschappelijk belang van ouders en de instelling is een zo optimaal mogelijke begeleiding van de ontwikkeling van de kinderen.

Partnerschap

De wederzijdse betrokkenheid van ouders en instelling om zo optimaal mogelijke omstandigheden te realiseren voor de ontwikkeling en het leren van kinderen, thuis en in de instelling. Daartoe gaan ze met elkaar in gesprek en werken ze zoveel mogelijk samen.

Vormen

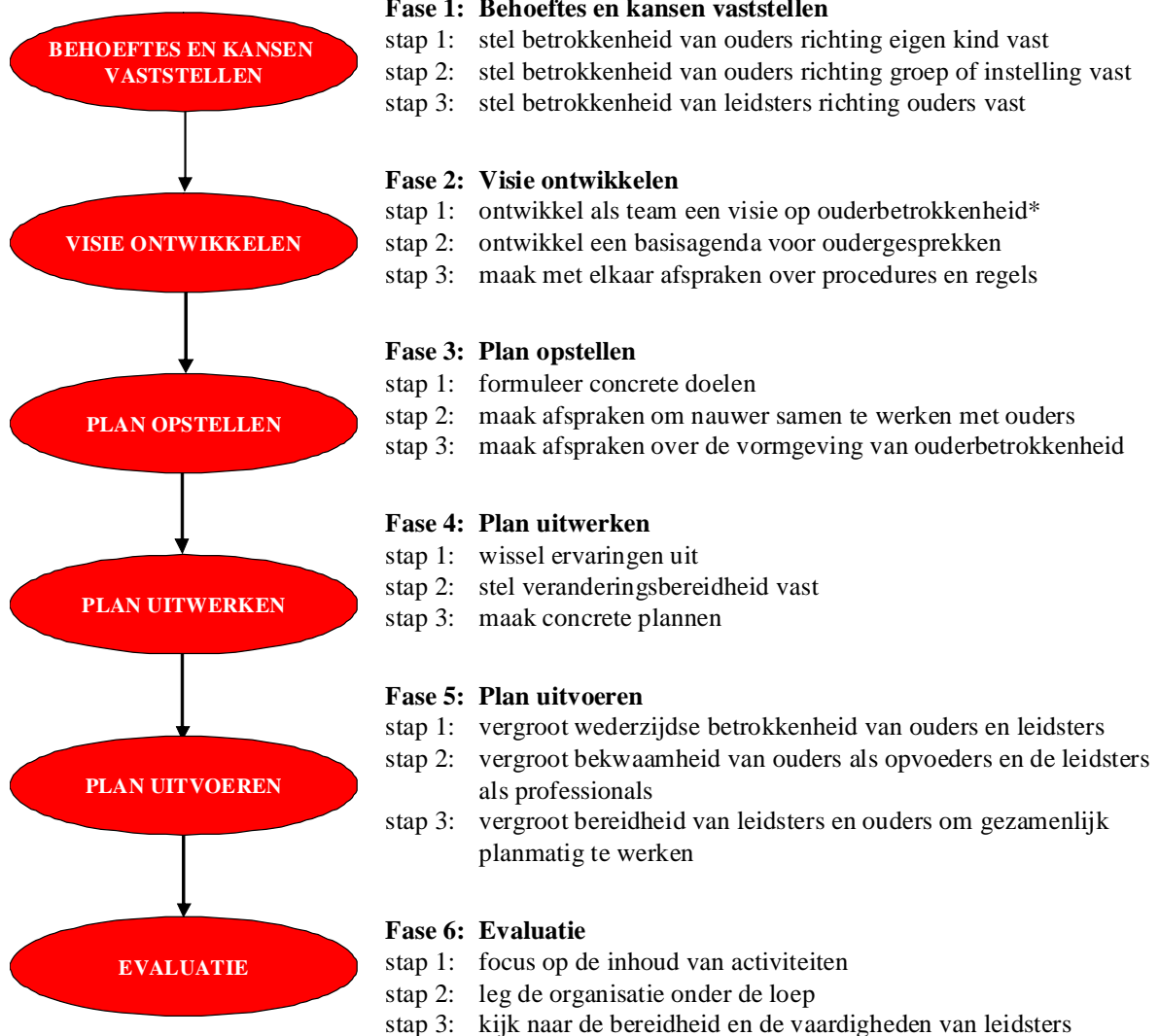
- **Ouderbetrokkenheid.** De betrokkenheid van ouders bij de opvoeding, de opvang en de educatie van hun kind, thuis (bv. voorlezen) en bij de VVE-instelling (bv. het bespreken van de vorderingen van het kind).
- **Ouderparticipatie.** Een specifieke vorm van ouderbetrokkenheid waarbij ouders deelnemen aan activiteiten bij de instelling (bv. het leveren van hand- en spandiensten en het zitting hebben in de oudercommissie/ouderraad of het bestuur).
- **Instellingsbetrokkenheid bij de thuissituatie.** De betrokkenheid van de instelling richting ouders bij de opvoeding en begeleiding van de kinderen.

Doelen

- **Pedagogisch doel.** De benadering van peuters en kleuters thuis en op de instelling is op elkaar afgestemd.
- **Toerustingsdoel.** Zowel leidsters als ouders worden zo nodig toegerust voor het partnerschap.
- **Organisatorisch doel.** Ouders leveren een bijdrage aan het reilen en zeilen van de instelling. Ze voeren activiteiten mee uit en denken daar ook over mee.
- **Democratisch doel:** Ouders denken mee en beslissen informeel en formeel mee over het gebeuren op de instelling. De instelling legt verantwoording af over haar werk aan de ouders.

De leidende drijfveer in de relatie tussen professionals en ouders is de vraag of de peuters en kleuters er beter van worden.

Stappenplan ontwikkelen samenwerkingsrelatie ouders en leidsters

* We spreken gemakshalve in het vervolg over ouderbetrokkenheid en verstaan daar dan ook vormen van ouderparticipatie onder.

Fase 1 Behoefte en kansen vaststellen

De eerste fase in het optimaliseren van ouderbetrokkenheid is het vaststellen van behoeftes en kansen om de relatie ouders en instelling vorm te geven.

Stap 1 Stel betrokkenheid van ouders richting eigen kind vast

- Wat is de aanleiding om het thema ouderbetrokkenheid aan de orde te stellen?
- Wat zijn de redenen voor de eventueel geringe betrokkenheid bij de ontwikkeling van hun kind thuis en bij de instelling (bv. ouders ondernemen thuis geen educatieve activiteiten met hun kinderen, zoals voorlezen en woordspelletjes; ouders stellen zich niet actief op bij activiteiten in de peuterspeelzaal)?
- Wat zijn de wensen en verwachtingen van ouders richting de instelling om hun betrokkenheid te ondersteunen (bv. informatie over de ontwikkeling van hun kind en over opvoedingskwesties)?
- Wat zijn de ervaren (culturele) verschillen, knelpunten, communicatieproblemen met ouders?
- Welke kansen zijn er om de betrokkenheid te vergroten? Wat willen de ouders zelf?

Stap 2 Stel betrokkenheid van ouders richting groep of instelling vast

- Wat zijn de redenen dat ouders eventueel weinig betrokkenheid tonen richting de groep of de instelling? (Omdat zij het Nederlands onvoldoende beheersen, geen idee hebben hoe het Nederlandse onderwijssysteem werkt, zichzelf niet in staat achten te participeren, onbekendheid met onze verwachtingen, ze een negatieve houding hebben tegenover de groep of de instelling?)
- Wat zijn de ervaringen van leidsters om het gesprek op gang te brengen met ouders die niet of weinig betrokkenheid tonen? Wat willen de ouders zelf? Welke mogelijkheden zien de ouders om hun betrokkenheid te vergroten?

Stap 3 Stel betrokkenheid van leidsters richting ouders vast

- Vinden leidsters ouderbetrokkenheid belangrijk? Waarom is er eventueel weinig betrokkenheid van leidsters richting ouders (lastig, vervelend, bedreigend)?
- Ervaren leidsters het gedrag van ouders als lastig? Kennen de leidsters hun sterke en zwakke punten in het omgaan met lastig gedrag van ouders (negatief, defensief, vluchtgedrag)?
- Weten de leidsters bij communicatieproblemen met ouders gerichte activiteiten te ontplooiën?
- Wat willen de leidsters leren om de contacten met ouders te verbeteren? Onder welke condities zijn leidsters bereid te investeren in ouderbetrokkenheid en scholing te volgen?

Opbrengst fase 1:

- Inzicht in het belang dat leidsters hechten aan ouderbetrokkenheid.
- Inzicht in de oorzaken van de eventueel geringe betrokkenheid van ouders bij hun kind, de groep of de instelling.
- Inzicht in de oorzaken van de eventueel geringe betrokkenheid van leidsters richting ouders.
- Inzicht in hoe ouders en leidsters de ouderbetrokkenheid willen optimaliseren.

Aanbevelingen voor het signaleren van behoeftes en kansen

Vuistregels

- ‘Samen is het parool’. Opvoeding en educatie zijn een gezamenlijke verantwoordelijkheid van ouders en instelling, waarbij ieder een eigen eindverantwoordelijkheid heeft (ouders voor het opvoeden en leidsters voor opvang, ontwikkeling en educatie).
- Respecteer ouders in hun rol als opvoeders. Achterhaal welke opvoedingsdoelen ouders nastreven met hun kinderen. Wat vinden deze ouders belangrijk? Wat zijn raakvlakken met de opvattingen van ouders en leidsters?
- Bespreek tijdens het intakegesprek over het kind uitgebreid de wederzijdse wensen en verwachtingen met betrekking tot het samenspel tussen instelling en thuis.
- Leidsters gaan op huisbezoek om met (moeilijk bereikbare) ouders in gesprek te komen, nader kennis te maken in een informele sfeer en voor ouders de drempel weg te nemen om de instelling te bezoeken.
- Leidsters motiveren en stimuleren ouders hun talenten te ontwikkelen en (Nederlandse taal) cursussen te volgen.

Vaardigheden

- Informeer ouders over hun rechten en plichten en over hun rol bij de ontwikkeling van hun kind. Maak wederzijdse verwachtingen van leidsters en ouders bespreekbaar.
- Laat van meet af aan zien hoe u met elkaar en met de ouders als ‘partners’ wilt omgaan (omgangsnormen, gelijkwaardigheid, informeren, overleggen, feedback geven, omgaan met probleemsituaties, fouten mogen maken, ondersteunen, waardering uiten wat betreft opvoeding en educatie). Probeer met name ‘stille’ ouders aan het praten te krijgen.

Voorwaarden

- De taakverdeling tussen instelling en thuis staat structureel op de agenda. Geef aan waar de eigen grenzen liggen en in welke situaties de leidsters contact opnemen met de ouders.
- Er zijn voldoende faciliteiten en middelen beschikbaar om ouderbetrokkenheid te optimaliseren.
- Aansluiting willen zoeken bij (andere) welzijnsinstellingen, lokale netwerken van allochtone ouders om de ouderbetrokkenheid te stimuleren, e.d.

Valkuilen

- Er vanuit gaan dat voor ouders taken en verantwoordelijkheden van leidsters en ouders duidelijk zijn.
- Denken dat als ouders niet participeren bij de instelling, zij zich ook niet betrokken voelen bij de het kind of bij de instelling.
- Mene dat het gebruik maken van diverse communicatiekanalen (schriftelijk, mondeling, individueel, groep) probleemloos is voor uiteenlopende categorieën van ouders.

Fase 2 Visie ontwikkelen

De tweede fase heeft tot doel binnen het team duidelijkheid te krijgen hoe de samenwerking met ouders vorm te geven.

Stap 1 Ontwikkel als team een visie op ouderbetrokkenheid

- Hebben we een gezamenlijke visie op de relatie met ouders?
- Waarom willen we aandacht besteden aan / investeren in de contacten met ouders?
- Hoe informeren we de ouders over de ontwikkelingen van hun kind?
- Hoe bespreken we met ouders de wederzijdse verwachtingen?
- Hoe tonen we belangstelling voor de situatie thuis van de kinderen?
- Hoe maken we de ouders duidelijk dat we een gezamenlijk belang hebben?

Stap 2 Ontwikkel een basisagenda voor oudergesprekken

- Hoe dragen we onze eigen visie vanaf de eerste contacten met ouders uit?
- Hoe gaan we de samenwerking met ouders als serieuze gesprekspartners concreet vormgeven? (ouders duidelijk welkom heten, informele gesprekjes aanknopen, vragen stellen of de informatie duidelijk is, vragen naar reacties, vragen naar suggesties, wensen).
- Maak afspraken voor voortgangsgesprekken en eventueel huisbezoek.

Stap 3 Ontwikkel een grondhouding om als partners met elkaar om te gaan

- Hoe vanuit een oprechte bereidheid als partners met elkaar om te gaan?
- Hoe ouders als ervaringsdeskundigen te benaderen?
- Hoe om te gaan met de diversiteit aan culturen van ouders?
- Hoe aandacht te besteden aan wegblijvers?
- Hoe een passende aanpak te kiezen om met ouders in gesprek te blijven?
- Maak een teamlid verantwoordelijk voor het bewaken van de voortgang.

Opbrengst fase 2:

- Er ligt een eigen visie ten grondslag aan het plan om ouderbetrokkenheid te optimaliseren.
- Het is duidelijk wat we concreet willen bereiken (liefst zo specifiek en zo realistisch mogelijk).
- Het is duidelijk hoe we de resultaten willen realiseren.
- Het is duidelijk hoe we ouders boeien en betrekken bij de gekozen aanpak.

Aanbevelingen voor het ontwikkelen van een visie

Vuistregels

- Ontwikkel een 'visie-statement' van de instelling wat betreft ondersteunend gedrag van ouders (op tijd naar bed, een goed ontbijt), aanmoedigend gedrag van ouders (belangstelling tonen, stimuleren dat het kind zich inzet), ontwikkelingsondersteunend gedrag (spelletjes doen, bewust gebruik tv) en leerondersteunend gedrag (oefenen met lezen of rekenen).
- Moedig sociaal gedrag van ouders (contacten met andere ouders) en betrokkenheid bij de instelling (meehelpen, meedenken en meebeslissen) aan.
- Hoe een relatie met de ouders op te bouwen: ouders proberen te 'begrijpen' en te leren kennen door vragen te stellen, te luisteren, samen te vatten, terug te koppelen en non-verbaal in te stemmen.
- Benadruk het doel en het gemeenschappelijk belang van een gesprek of een activiteit van een ouder met een leidster.

Vaardigheden

- Geef concreet aan hoe de instelling de eigen pedagogische (en didactische) doelstellingen samen met ouders concreet in de praktijk wil realiseren.
- Wees zo duidelijk mogelijk in de communicatie; benoem het gedrag van leidster, ouder en kind zo concreet mogelijk.

Voorwaarden

- Investeer in de ontwikkeling van een eigen, inspirerende visie op de samenwerking met ouders.
- Reserveer meer tijd voor ouders die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, om extra uitleg te geven.
- Maak leidsters en ouders van begin af aan duidelijk hoe wordt omgegaan met wegblijvers (spreek ouders erop aan als ze wegblijven).
- Benadruk het vertrouwen in vervolgactiviteiten.

Valkuilen

- Precies denken te weten wat de belangen van leidsters en groepen ouders zijn.
- Alle ouders over één kam scheren.
- Het eigen perspectief als enig vertrekpunt nemen.
- Ouders geen ruimte geven om vrijuit het woord te nemen. Er vanuit gaan dat ouders de Nederlandse taal 'perfect' moeten spreken om met hen te kunnen communiceren.
- Geen aandacht schenken aan 'fouten' en irritaties uit het verleden in de relatie met ouders.

Fase 3 Plan opstellen

De derde stap in het optimaliseren van ouderbetrokkenheid is overleg voeren en een plan van aanpak opstellen om doelgericht ('opbrengstgericht') te werken wat betreft de ouderbetrokkenheid.

Stap 1 Formuleer concrete doelen

- Welke uitdagende en specifieke doelen willen we realiseren met ouderbetrokkenheid?
- Hoe kunnen de doelen zo goed mogelijk worden afgestemd op verschillen tussen ouders?

Stap 2 Maak afspraken om nauwer samen te werken met ouders

- Hoe leidsters met ouders als partners in de opvoeding willen optrekken.
- Hoe drempels te slechten voor ouders om binnen de instelling te participeren.
- Hoe opbrengstgericht te werken en elkaar daarop aan te spreken.

Stap 3 Maak afspraken over de vormgeving van ouderbetrokkenheid

- Maak met elkaar afspraken over hoe de geformuleerde doelen te bereiken.
- Spreek elkaar aan op gemaakte afspraken.

Opbrengst fase 3:

- Plan van aanpak met concrete doelen om de ouderbetrokkenheid te optimaliseren.
- Lijst met afspraken over de vormgeving van ouderbetrokkenheid.

Aanbevelingen voor het opstellen van een plan van aanpak

Vuistregels

- Geef concreet en in voor ouders begrijpelijke taal aan (bijvoorbeeld via de informatie- of schoolgids, via nieuwsbrieven) welke doelen de instelling bij kinderen in de praktijk wil realiseren en hoe ze dat doet.
- Formuleer als instelling een helder ouderbeleid dat integraal onderdeel uitmaakt van het instellingsbeleid. Stel vast welke knelpunten dienen te worden opgelost. Maak duidelijke keuzes bij het formuleren van doelstellingen van ouderbetrokkenheid. Sluit daarbij aan bij de algemene doelen op pagina 5.
- Ontwikkel een basisagenda voor individuele en groepsgesprekken met ouders.
- Zorg voor laagdrempelige ontmoetingen: start een ouderkamer en organiseer discussies/debatten over opvoeden en leren aan de hand van aansprekende thema's.
- Stel gerichte vragen en ga daar dieper op in (Hoe komt dat volgens u? Waaraan merkt u dat? Wat kunnen we er aan doen?). Geef concreet aan wat van de ouders wordt verwacht.
- Zorg voor een positieve afsluiting van een gesprek en benadruk het belang van continuïteit van het contact. Bedank ouders bij het vertrek voor hun komst of hun hulp.

Vaardigheden

- Organiseer brainstormsessies, workshops, discussies over ouderbetrokkenheid, schakel ouderpanels in om wensen te inventariseren.
- Zet goede voorbeelden van ouderbetrokkenheid in een 'inspiratieboek'.

Voorwaarden

- De ontwikkeling van een samenwerkingsrelatie tussen leidsters en ouders werkt met name als beide partijen daar prijs op stellen en er moeite voor willen doen.
- Benadruk welk oudergedrag leidsters wenselijk vinden en willen stimuleren: voorwaardenschepend gedrag (op tijd naar bed, een goed ontbijt, opvoeding), aanmoedigend gedrag (belangstelling tonen, inzet stimuleren, actief zijn bij de instelling), ontwikkelingsondersteunend gedrag (bewust gebruik van tv of computer, spelletjes doen).
- Maak afspraken welke teamleden eindverantwoordelijk zijn voor het overleg en het opstellen van een plan van aanpak / jaarplan en over het bewaken van de voortgang.

Valkuilen

- Weinig of geen rekening houden met de achtergronden van de ouders.
- Te veel of te weinig informatie geven (checken: welke informatie men precies nodig heeft).
- Door tijdgebrek afzien van een 'terugblikgesprek' (follow up) met ouders over hoe zij met adviezen van leidsters omgaan en wat de effecten zijn op hun kind.

Fase 4 Plan uitwerken

De vierde fase in het optimaliseren van ouderbetrokkenheid is een plan van aanpak uitwerken.

Bij het optimaliseren van het partnerschap tussen leidsters en ouders gaat het er om een brug te slaan tussen de gewenste en de huidige situatie. Voordat er nieuwe keuzen gemaakt worden, is het van belang eerst de balans op te maken. Wellicht is het mogelijk lering te trekken uit negatieve ervaringen en deze te vertalen in uitdagingen.

De concrete ervaringen met vormen van ouderbetrokkenheid vormen het vertrekpunt voor het veranderings-, c.q. verbeteringsproces.

Stap 1 Wissel ervaringen uit

- Wat zijn gesignaleerde knelpunten? (Hoe komt het dat...? Wat zijn de oorzaken en gevolgen van de gesignaleerde ontwikkelingsproblemen? Waardoor lopen de contacten met ouders toch zo stroef?)
- Hoe zouden leidsters ouders kunnen ondersteunen bij het zoeken naar oplossingen voor de gesignaleerde problemen?

Stap 2 Stel veranderingsbereidheid vast

- Wat zijn mogelijke opties om veranderingen door te voeren?
- In welke mate bestaat er bereidheid om ergernissen te vertalen in uitdagingen en doelen?
- In welke mate zijn leidsters bereid gezamenlijk de ouderbetrokkenheid te verbeteren?

Stap 3 Maak concrete plannen

- Welke afspraken en concrete plannen kunnen we voor volgende week, volgende maand en voor over een half jaar maken? Wie gaat samen met wie wat doen?
- Welke instrumenten kiezen we om onze plannen te realiseren (bv. een 'missie-statement' opstellen, intakegesprekken voeren, inloopochtenden organiseren, instellen van een 'ouderkamer', een 'oudercontactpersoon')?

Opbrengst fase 4:

- Een beeld van knelpunten en mogelijke oplossingen met betrekking tot ouderbetrokkenheid.
- Een bewustwording van de eventuele discrepantie tussen wat men eigenlijk zou willen en wat er nu is.
- Een scherp(er) beeld krijgen van de noodzakelijke acties.
- Inzicht in de bereidheid bij het team om gesignaleerde problemen aan te pakken.
- Een overzicht van de plannen, in te zetten instrumenten en gemaakte afspraken.

Aanbevelingen voor het uitwerken van een plan

Vuistregels

- Bespreek wederzijdse verwachtingen wat betreft de rol van ouders en leidsters bij het bieden van een veilige, inspirerende, uitdagende, lerende omgeving thuis en op de instelling.
- Laat ouders van meet af aan ervaren dat men als ‘partners’ met ze wil omgaan door te kiezen voor gelijkwaardigheid, adequaat informeren, ruimte voor overleg, feedback geven, omgaan met probleemsituaties, fouten mogen maken, ondersteunen, waardering uiten wat betreft opvoeding en educatie.
- Let op de positieve signalen van ouders (de bereidheid om zich in te zetten, beloven hun best te willen doen, laten zien wat ze al kunnen) en spreek daarover uw waardering uit.

Vaardigheden

- Benadruk het doel van gesprekken of andere activiteiten en leg daarbij steeds een relatie met het gezamenlijke belang dat ouders en leidsters hebben (optimale voorwaarden scheppen voor de ontwikkeling en het leren van kinderen).
- Ontwikkel een diversiteit aan activiteiten: individuele gesprekken, informele groepsontmoetingen (bv. koffie-ochtenden), informatie- en discussie-avonden en workshops met als doel kennis en inzichten te delen over onderwerpen met betrekking tot opvoeding en educatie.

Voorwaarden

- Informeer ouders zo nodig over hun rechten en plichten, het Nederlandse onderwijssysteem, de rol van ouders bij de taalontwikkeling van hun kind, ontwikkelingsstimulering, opvoedingsondersteuning. Wees duidelijk en draai niet om de hete brij heen.
- Voor ouders dient van begin af aan duidelijk te zijn hoe wordt omgegaan met gemaakte afspraken.
- Nodig ouders die afspraken niet nakomen uit voor een gesprek of ga op huisbezoek.

Valkuilen

- Leidsters beoordelen (veroordelen) de ouderbetrokkenheid op basis van onjuiste of onbetrouwbare informatie.
- Te veel zelf aan het woord zijn en vage of moeilijke termen gebruiken (checken: of ouders de informatie begrijpen).
- Ouders niet de mogelijkheid bieden stoom af te laten blazen.
- Ouders geen vragen stellen en geen ruimte bieden om vrijuit het woord te nemen.
- Leidsters die zich als de ‘betere’ ouder opstellen (kom niet te snel met adviezen en suggesties).

Fase 5 Plan uitvoeren

In de vijfde fase staat het uitvoeren van het plan centraal om de band met ouders te versterken, door de volgende stappen te zetten.

Stap 1 Vergroot wederzijdse betrokkenheid van ouders en leidsters

- Wat is het gezamenlijk belang van leidsters en ouders? Wat betekent dat voor de uitvoering?
- Wat stellen we met elkaar vast wat we van elkaar mogen verlangen? Wat betekent dat voor de uitvoering?
- Hoe gaan we de wederzijdse betrokkenheid vergroten?

Stap 2 Vergroot bekwaamheid van ouders als opvoeders en de leidsters als professionals

- Hoe kunnen ouders effectief geïnformeerd worden over de mogelijkheden om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren (ouders krijgen o.a. informatie over de ontwikkeling van kinderen in het algemeen en over de wijze waarop de leidster hieraan werkt, ze mogen in de groep meekijken)?
- Hoe kunnen de leidsters beter samen met de ouders de ontwikkelingskansen van kinderen bevorderen?
- Hoe kunnen leidsters het begrip samenwerking/partnerschap professioneler invullen?

Stap 3 Vergroot bereidheid van leidsters en ouders om gezamenlijk planmatig te werken

- Is er (een groeiend) vertrouwen in elkaar?
- Hoe kan de bereidheid van leidsters en ouders om planmatig te werken worden vergroot?
- Willen leidsters en ouders de relatie met elkaar uitbouwen en onderhouden?

Opbrengst fase 5:

- Duidelijkheid voor de uitvoering hoe de wederzijdse betrokkenheid van leidsters en ouders te vergroten.
- Inzicht hoe de bekwaamheid van ouders als opvoeders en de leidsters als professionals toeneemt.
- Toename bereidheid van leidsters en ouders om gezamenlijk plannen voor te bereiden en uit te voeren.

Aanbevelingen voor het uitvoeren van een plan

Het is zinvol om activiteiten en instrumenten eerst eens uit te proberen, bij voorkeur op kleine schaal, alvorens ze te verankeren in de instelling.

Vuistregels

- Leidsters verwelkomen ouders hartelijk en benadrukken het doel en het gemeenschappelijk belang van contact of een activiteit (daarvoor is het nodig dat u de belangen van groepen ouders kent).
- Stel u flexibel op. Geboden vormen van ouderbetrokkenheid dienen uitdagend te zijn en zo goed mogelijk aan te sluiten bij de behoeften en mogelijkheden van de ouders (steeds checken).
- Kom direct en professioneel ter zake. Maak met ouders duidelijke afspraken over welke mogelijkheden ze krijgen op welke momenten van de dag en week om informatie te bekijken over het eigen kind en te participeren.
- Benadruk vertrouwen te hebben in het vervolgtraject.

Vaardigheden

- Relatie opbouwen, de ander 'begrijpen' en leren kennen door luisteren, samenvatten en non-verbaal instemmen. Vragen stellen en actief luisteren.
- Bij (na)scholing van de leidsters structureel aandacht besteden aan het optimaliseren van de samenwerking met ouders. Focussen op de lange én de korte termijn.
- Concrete aanwijzingen kunnen geven aan diverse groepen van ouders om de ontwikkeling van hun kind te stimuleren.
- Bij twijfel niet iets toezeggen, maar aangeven eerst te willen overleggen met een collega.

Voorwaarden

- Leidsters worden in de gelegenheid gesteld deel te nemen aan scholingsbijeenkomsten om de ouderbetrokkenheid te optimaliseren.
- Ouders krijgen de ruimte om te 'oefenen' hun kind beter te ondersteunen.

Valkuilen

- Een negatieve (onder)toon laten doorklinken: de oorzaak alleen bij de ouders leggen.
- Te veel of te weinig informatie geven (checken: welke informatie is precies nodig).
- Geen aandacht schenken aan 'communicatieproblemen' en irritaties uit het verleden.

Fase 6 Evaluatie

De laatste fase in het optimaliseren van ouderbetrokkenheid is het beoordelen en verbeteren van activiteiten. Op basis van de opgedane ervaringen is bijstelling mogelijk. Het is belangrijk om van tevoren te omschrijven wat de verwachtingen zijn en scherp te formuleren wat de doelen zijn die nagestreefd worden. Achteraf kunnen de opbrengsten tegen die achtergrond worden geëvalueerd.

Stap 1 Focus op de inhoud van activiteiten

- Is de informatie die ouders krijgen over de instelling voldoende afgestemd op hun verwachtingen?
- Is de inhoud van de activiteiten concreet genoeg en gericht op de ouders en hun kind?
- Welke mogelijkheden krijgen ouders om het geleerde in de praktijk te brengen?

Stap 2 Leg de organisatie onder de loep

- Is er continuïteit in het ouderbeleid?
- Zijn de taken en verantwoordelijkheden voor iedereen duidelijk?
- Hoe verloopt de samenwerking met consultatiebureaus, peuterspeelzalen basisonderwijs, jeugdhulpverlening en wijknetwerk GGD?
- Is aan te geven hoe de organisatie kan worden verbeterd en eventuele obstakels worden weggenomen?

Stap 3 Kijk naar de bereidheid en de vaardigheden van leiders

- Hebben de leiders ervaring in het werken met ‘moeilijk bereikbare’ ouders?
- Zijn de leiders bereid te investeren in het verbeteren van de ouderbetrokkenheid?
- Is er voor de leiders gelegenheid om hun deskundigheid uit te breiden/bij te houden?
- Hoe worden de ervaringen van leiders doelgericht benut binnen de organisatie?

Opbrengst fase 6:

- Een beeld van de inhoud van de vormen van ouderbetrokkenheid.
- Inzicht in de taakverdeling bij de organisatie van ouderbetrokkenheid.
- Een oordeel over de bereidheid en de vaardigheid van leiders en ouders om zich optimaal te willen en kunnen inzetten om de gewenste doelen te realiseren.
- Inzicht in de effectiviteit van activiteiten die zijn uitgevoerd om de ouderbetrokkenheid en de instellingsbetrokkenheid bij de thuissituatie te verhogen

Aanbevelingen voor de evaluatie van de ouderbetrokkenheid

Vuistregels

- Wees eerlijk en oprecht in het communiceren van de verwachtingen die je in het belang van het kind hebt omtrent de wederzijdse betrokkenheid van instelling en ouders. Wat verwachten we van de ouders? Hoe wordt deze verwachting naar de ouders gecommuniceerd?
- Wanneer zijn we tevreden over het aantal ouders dat deelneemt aan activiteiten? Zijn er voldoende ouders bereid hand- en spandiensten te verlenen? Worden inloopochtenden, ouder- en voorlichtingsavonden voldoende bezocht?
- Stel beoordelingscriteria vast. Welk percentage ouders willen we bereiken? Wanneer zijn we tevreden over vormen en mate van ouderbetrokkenheid? Wat is de beoogde toegevoegde waarde?

Vaardigheden

- Voer individuele en groeps gesprekken met de ouders om inzicht te verkrijgen in mogelijke verbeterpunten in de relatie met ouders en de begeleiding van de kinderen.
- Stel open vragen. Vraag naar de ideeën en voorkeuren van de ouders en geef ook eigen voorkeuren aan.
- Vraag welke oplossingen ouders zelf zien voor de gesignaleerde knelpunten.
- Is er een rol weggelegd voor ouders om de doelstellingen van de instelling te bevorderen? Zo ja, hoe wordt die rol dan ingevuld?
- Inventariseer positieve en negatieve ervaringen met vormen van ouderbetrokkenheid en stel een (bijgesteld) plan van aanpak op.

Voorwaarden

- De informatie voor ouders is wat taalgebruik betreft begrijpelijk voor de ouders.
- De toon van uitnodigingen is pakkend. De ouders worden persoonlijk benaderd als ze niet komen.
- Ouders krijgen de gelegenheid tot het maken van een andere afspraak als ze verhinderd zijn.
- De mogelijkheid is aanwezig om tolken in te schakelen bij voortgangsgesprekken.

Valkuilen

- In de communicatie te weinig rekening houden met ouders die de Nederlandse taal onvoldoende beheersen, een informatieachterstand hebben en geen tijd hebben om te participeren.
- Te weinig rekening houden met het feit dat in sommige allochtone culturen op een andere wijze gecommuniceerd wordt dan in de Nederlandse (onderhandelings)cultuur, dat bepaalde uitingen een andere betekenis hebben dan wat Nederlanders gewend zijn.
- De eigen rol overschatten. Geen ruggespraak houden met andere leidsters (check ideeën in het eigen professionele netwerk).